

Har incestofre frie valg?

Vi har mottatt et brev som er for omfattende til at vi kan trykke det i sin helhet. Brevet illustrerer vanskelige valg i samlivet, og disse valgene får følger for omgivelsenes behov for rett eller galt. Engasjement eller likegyldighet.

Brevskriveren forteller om en nær venn og hans over 20 år lange samliv med en kone som viste seg å være incestoffer. Her er historien i korte trekk:

En mann og en kvinne gifter seg. Hun har det vanskelig. De får barn. En dag forsøker hun å ta et oppgjør med sin bror. Hun nevner for ham at han har forgrepet seg seksuelt på henne i deres barndom.

Han reagerer med aggresjon og avvising. Hun blir sint, men samtidig vokser en tvil i henne: hvem husker riktig - hun eller broren? Hun reagerer med angst og forvirring. Hun forteller ektefellen om forholdet til broren og forsøket på oppgjør.

Han er forståelsesfull overfor henne og forsøker å støtte henne i bestrebelsene på å få et oppgjør med broren, men opplever at hun likevel ikke klarer dette, og får det stadig dårligere psykisk. Ektefellen mener at hun vil få et bedre selvbylde hvis hun kan bryte med broren, men når han tar dette opp med henne, trekker hun frem alt det fine i forholdet mellom seg og broren. Hun vil ikke vite av mannens innblanding, og mener at hun selv må ta et oppgjør med broren.

Etter å ha fortalt ektefellen om overgrepene, utvikler hun angst og depresjon, senere viser det seg at hun også har et rusproblem. Etter tre år, hvor hun snakker om traumene, innrømmer broren sin brøde og beklager, men han husker det på en annen måte enn søsteren. Han husker at det var noe de var sammen om, og at det hendte kun én gang.

Hun husker noe helt annet. «Hun reagerer med fortrenning, piller og pils». Til slutt klarer ikke ektefellen mer, og tar ut separasjon. Dette får henne til å stanse opp, hun slutter å drikke og ta piller.

Nå kommer broren på banen, han vil ha henne ut av ekteskapet, som han mener har gjort henne mye vondt. Ektefellen vil på sin side ha henne til å gjøre opp med broren, så hun kan bli et fritt og selvstendig menneske. Ektefellen opplever broren som «kynisk, et maktmenneske uten skrupler», som sørger

for å beskytte seg selv og ikke tar hensyn til søsteren. Omgivelsene ser en flink, dyktig og snill mann, Hun får ikke gjort opp med broren, og velger skilsmissten. Hun har gått til behandling, men ektefellen opplever at behandlerne ikke klarer å få henne til å ta de oppgjør hun trenger.

Kjære venn!

Du tegner et bilde av en ytterst komplisert situasjon. Grenser overskrides, og partene er i et kaos av følelser, behov og løsninger. Du har delt din venns vrede og fortvilelse, lidt og slitt for å forstå, få sammenheng og en viss grad av oversikt i dette kaos.

Alle er i en utrolig vanskelig situasjon og alle er revet med, er dypt berørt, ønsker å hjelpe, skaffe hjelp, slik at vanskelighetene løses og alt blir bra. Det må være ytterst vanskelig å bli involvert uten å ta stilling.

Spørsmålet om det frie valg blir sentralt i ditt brev. Hvem har et fritt valg - har noen det? Hva mener vi når vi snakker om det frie valg? Fritt for hva, fortiden, fremtiden, våre opplevelser, våre følelsesmessige bindinger, og så videre. Har din venn et fritt valg, han som levde så nær en person med så mye lidelse og forvirring? Kunne han fritt velge å være med i dette, eller kan det tenkes at det ble viktig for ham å få slutt på all denne lidelse?

For dem som gjerne vil hjelpe, kan det komme en iver for å få oppgjør, avklaring, åpen bekjennelse og en erkjennelse av sammenhenger som for overgrepofferet kan være vanskelige å håndtere. Hvis vi taler om frie valg hvor fortid og nåtid, følelser og behov ikke har betydning, er det en illusjon. Men tenker vi at den enkelte i sitt eget tempo kan finne sine svar og sine løsninger, vil det være en mulighet.

Men også det rommer vanskeligheter, for her er det involvert mange parter, og å få det rom og den tid den ene trenger, skjer lett på bekostning av den annen. Andre må holde ut, og det betyr at personen selv skal ønske å søke sine svar. En søken som kan bety konfrontasjon med de smertefulle opplevelsene. Det

kan også bli tale om å legge ting vekk, å stanse den indre søken, ikke å ta et oppgjør. Uansett hva som velges vil det vekke sterke følelser hos andre, ha sine omkostninger i forhold til de involverte.

Når mennesker har vært utsatt for overgrep, preges vi lett av en «offer-tankegang». En tankegang om at ofrene ikke selv klarer å ta de rette avgjørelser, at de ikke kan ta det nødvendige oppgjør. Det må altså gripes inn og hjelpes til de rette beslutninger og den rette innsikt. På denne måten fastholdes personen i en bekreftelse av det svekkede selvbylde, integriteten overskrides, selv om de personer som vil hjelpe, har de beste hensikter.

Kvinnen i din beskrivelse kommer i tvil når broren tilbakeviser hennes opplevelse. Denne tvil kan tyde på at hun trenger mer tid til sitt oppgjør. Tydelig er det at hun holder på med en indre bearbeidelse, og det er en prosess som må ha sin tid.

Hun kan bli forvirret og usikker av brorens forklaringer, men hun har sin egen versjon av det som hendte, samt hva hun føler, ønsker og har behov for. Hun må finne sin egen vei, og den kan romme mange nyanser, som kan være vanskelige for andre å forstå. Men nettopp disse nyanser viser hennes integritet, at hun selv kjenner de vanskelige sammenhenger som er for henne selv, slik at hun må søke innsikt, endringer i det tempo som er hennes.

Hun drages muligvis mellom ektefelle og bror, som begge ønsker et valg, og det ender med skilsmisse. Tilsynelatende noe som skjer, ikke noe hun klart velger. Din venn har vanskelig for å forstå når hun nevner at det var noe godt i forholdet til broren. Det blir igjen viktig å huske på nyansene. Vi kan ha et bilde av overgriperne som monstre, men slik er de ikke, de har også noe godt i seg. Offeret kan sette pris på overgriperen, og dette kan bli skambelagt, såfremt omverdenen presser på for å se ham som ond. Vi fraskriver ikke overgriperen hans ansvar, men minner om at det er tale om en meget komplisert situasjon.

Vi ser at fortvilelsen og smerten brer seg som ringer i vannet. Det er ikke mulig å la henne finne sitt tempo. For din venn er det også en hverdag med et liv som skal leves, og han velger å forlate forholdet. Heretter opplever han hvor vanskelig det er å forlate et ekteskap man ikke er ferdig med. Og dette blir særlig vanskelig når det skjer med en opplevelse av svikt. I denne historien kan vi tenke oss at alle opplever at de ble sviktet. Alle var fanget inn i et drama med ekstremt sterke følelser.

Hilsen Eva og Henrik

Eva Handest.
Psykolog på poliklinikken på Rogaland psykiatriske sjukehus og driver i tillegg privat praksis. Utdannet psykolog, sexolog og sykepleier.

Henrik Bjørshol.
Klinisk sosionom på Psykiatrisk poliklinikk Sandnes. Utdannet sosionom og familierapeut.

Skriv til Eva og Henrik

Skriv til Eva og Henrik om samliv. Still spørsmål om forholdet mellom enslige, mellom partnere, mellom foreldre og barn, mellom svigerforeldre og svigerbarn, ja om mange former for samliv.

Vi vil også gjerne ha kommentarer fra leserne til det som har stått i denne spalten. Alle innlegg trykkes anonymt.

Postadresse:
Sam-liv, Heljå, Stavanger Aftenblad, postboks 229, 4001 Stavanger.
Telefaks: 51 50 19 42
E-post: ludvig.lorentzen-@stavanger-aftenblad.no